

námitky, jinak výpověď nabývá účinnosti a nájemní smlouva jest výpovědí pravoplatně zrušena, ať šlo o nájemní smlouvu na čas určitý či na čas neurčitý. Ve směru tom je judikatura nejvyššího soudu ustálena (srovn. na př. rozh. č. 687, 2766, 8251, 10.536, 11.550, 12.264, 12.722 a j. Sb. n. s.). Poněvadž odvolací soud v důsledku svého mylného právního názoru se nezabýval dalším obsahem odvolání po stránce věcné, není věc zralá ke konečnému řešení.

Čís. 15638.

Čl. I, odst. 3 zákona ze dne 17. února 1934 čís. 25 Sb. z. a n. nebyly dotčeny valutové klausule smluvní, jako nebyly dotčeny ani obdobným zákonem ze dne 10. dubna 1919 čís. 187 v § 6, ani opatřením stálého výboru ze dne 7. listopadu 1929 čís. 166 Sb. z. a n.

(Rozh. ze dne 27. listopadu 1936, R II 465/36.)

Žalobkyně zapůjčila žalované dne 26. června 1920 215.000 Kč. Co do splacení tohoto kapitálu bylo smluveno, že k vypočtení veškerých budoucně dospívajících splátek se bere za základ kursovní poměr mezi dolarem Spojených Států Severní Ameriky s korunou československé měny, jak poměr ten byl dne 22. června 1929 zaznamenán na pražské úřední burse, t. j. jeden dolar 33.60 Kč. Kapitálové splátky i splátky na úrocích, úrocích z prodlení a vedlejších nákladech podle označeného kursovního poměru bylo zapraviti tak, že splatná částka měla býti přepočtena nejprve podle kursovního poměru na dolary a mělo býti zaplaceno tolik československých korun, kolich jich odpovídalo v den splatnosti, v případě prodlení v den skutečné platby, podle významu úřední pražské bursy dolarové hodnotě takto vypočtené. Na pohledávku dluží žalovaná 95.000 Kč. Žalobkyně tvrdí, že žalovaná nezaplatila 1. ledna 1935 celý dlužný úrok, čímž nastala okamžitá splatnost zbytku. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby tvrdíc, že poklesem hodnoty dolaru z poměru 1:33.60 na 1:23.90 klesl zbytek dluhu s 95.000 Kč na 68.581 Kč 55 h a dle toho také úroková povinnost na 4.620 Kč 20 h ročně. V roce 1934 na úrocích zaplacených částkou 6.660 Kč 10 h přeplatila částku 2.039 Kč 80 h a měla k 1. lednu 1935 na úrocích zaplaceno více, než dlužila. Proti dolarové klausuli se žalobkyně dovolala ustanovení zákona ze dne 17. února 1934 čís. 25 Sb. z. a n., podle něhož koruna československá nahrazuje ve všech právních poměrech, které počítají s korunou československou, dosavadní měnovou jednotku v poměru 1:1. Předpis ten jest veřejnoprávním předpisem práva měnového, jehož překročení má v zápětí neplatnost smluvního ujednání. Co bylo řečeno o valorisační klausuli, platí v podstatě o valutových klausulích, tedy i o klausulích dolarových. Platnost vl. nařízení z 21. prosince 1935 čís. 238 Sb. z. a n. nepřichází v úvahu, ježto se týká jen určitých pohledávek a teprve od 1. ledna 1936. P r v ý s o u d uznal podle žaloby. O d v o l a c í s o u d uložil prvému soudu nové jednání a rozhodnutí. D ů v o d y: Žalovaná právem vytýká napadenému rozsudku, že ne-

správně hodnotil dolarovou doložku prohlásiv o ní, že jest sama k sobě v odporu a nesrozumitelnou, což prý ji zbavuje podle §§ 878 a 869 obč. zák. závaznosti. Tento závěr soudu spočívá na nesprávném pochopení a výkladu doložky samé, která jest naprosto jasná a srozumitelná, a není správné, že by první její část byla zrušena druhou částí o placení samém. To vyplyne z prostého příkladového propočtu nějaké úrokové splátky. Měl-li by dlužník platiti částku 1.000 Kč jako jednu úrokovou splátku, jest podle doložky propočítati, kolik činí tato částka 1.000 Kč podle kursu 33 Kč = 1 dolar — bráno okrouhle jen pro příklad — dolarů. Vyjde tu částka asi 30·3 dolarů, kterou jest nyní propočítati podle druhé věty doložky, tedy na př. byl-li v den splatnosti kurs dolaru 25 Kč, vyjde, že dlužník měl na splátku úrokovou 1.000 Kč zaplatiti v den splatnosti jen 750 Kč. Opak by nastal, když by kurs dolaru v den splatnosti činil 60 Kč; tu musil by dlužník zaplatiti místo 1.000 Kč částku 1.800 Kč na úrocích. Jinými slovy vyjádřeno, klesne-li kurs dolaru proti čs. koruně pod základ 33·60 ujednaný stranami v dlužním úpise, bude platiti dlužník méně úroků a jest klesnutí v jeho prospěch, naproti tomu stoupne-li kurs nad 33·60, jest to ve prospěch věřitele, jemuž dlužník musí platiti více. Tak jest podle názoru odvolacího soudu vykládati tuto dolarovou doložku. Ihned v souvislosti s tím jest však podotknouti, že neobstojí naproti tomu ani výklad, jež nyní snaží se dáti doložce žalovaná, když namítá, že při každé splátce úrokové má býti nejprve podle tohoto propočtu zjištěna výše jejího kapitálového dluhu a pak z něho vypočteny úroky. Tu přehlíží žalovaná, že její kapitálový dluh zůstane stále stejný, totiž zde 95.000 Kč, z nichž má platiti úroky, a teprve ty jest v den splatnosti přepočítati podle způsobu počítání stanoveného v doložce. Opak by vedl k nemožnosti, že by se dvakráte propočítával poměr koruny k dolaru, což nelze z doložky dovozovati. Propočet kapitálu samého podle stanoveného způsobu může nastati zřejmě tehdy, když žalovaná bude platiti buď splátku nebo spláceti celý kapitál, kdy stran částky, již bude povinna splatiti, bude použití rovněž předepsaného propočtu. Jest proto zřejmé, že žalovaná není v právu, když namítá, že má úroky platiti v částce kapitálového dluhu propočtené již nyní podle doložky, aniž by chtěla spláceti kapitál částkou 68.581 Kč 55 h, protože, a to jest mezi stranami nesporné, dosud dluží zbytek 95.000 Kč, z něhož má platiti úroky. Úroky ty jest ke každému dni jejich splatnosti vypočítati z částky 95.000 Kč a teprve vypočtenou částku jejich převést na dolary podle kursu 33·60, a pak opět podle kursu v den splatnosti na čs. koruny. V této souvislosti jest však řešiti další dvě otázky, zdali totiž žalovaná plativši dosud úroky z dlužné částky, aniž by se byla dovolávala propočítání podle doložky, neuznala tím, že doložka nemá platnosti, a nevzdala se práva dovolávati se doložky a propočítání podle ní. Tuto otázku jest zodpověděti záporně. Jestliže žalovaná, platíc úroky a snad, jak strany tvrdí, splácejíc i kapitál, jenž původně činil 215.000 Kč, dosud nikdy se nedovolávala práva použití doložky ve svůj prospěch, není to ještě uznáním, že doložka neplatí, nebo vzdáním se jí pro celou budoucnost. Jde o úmluvu stran, při níž strany mohou, ale nejsou nuceny použití výhod, jež se jim z ní podávají. Zrušení nebo stanovení neúčinnosti

nějaké smluvní doložky vyžaduje výslovné nové úmluvy a souhlasu stran. Druhou otázkou jest, zdali žalovaná právem uplatňuje, že při dřívějším placení úroků v r. 1934 zaplatila plnou částku bez použití doložky, takže prý má nyní při splátce úrokové dne 1. ledna 1935 právo, aby si jednak propočítala kapitál podle doložky, pak i úroky z něho a konečně si srazila úroky v r. 1934 následkem nepoužití doložky přepacené. Takový výklad by jednak odporoval dřívějším vývodům o doložce samé, jednak zásadě poctivého styku v tom směru, že dlužník — jenž platil úrok z celého dluhu jako svůj dluh, kteráž placení naproti tomu věřitel jako svou oprávněnou pohledávku přijal — by si dodatečně vzpomněl, že neměl a nemusel tolik platiti, protože nyní si vzpomíná na oprávnění vyložit si jinak určitou doložku, a žádal vrácení domněle přepacené částky, kterou přece dobrovolně plnil jako svůj závazek. Tu jest jistě na místě zásada, že to, co již splnil, a to v dobré víře obou stran, nemůže žádati zpět ani započítávati. Zbývá ještě zabývati se otázkou zásadní platnosti dolarové doložky a tu jest podotknouti k vývodům odpůrce žalované, že rozhodnutí nejvyššího soudu čís. 14120, 14304 Sb. n. s. mají za podklad nájemní poměry, kdežto zde jde o zápůjčku, tedy naprosto rozdílné právní podklady, při čemž jest poukázati na to, že i znění doložek v oněch sporech bylo naprosto odchylné od doložky v tomto sporu. Zásadně vychází však i nejvyšší soud s hlediska, že jde při dolarových doložkách o soukromoprávní úmluvy, které jsou v první řadě rozhodující a nemohou býti změněny nějakým zákonným předpisem, pokud tento není kogentním. Za takový však nelze pokládati ani zákon čís. 25/34 Sb. z. a n., jenž stanovil jen, jakou sníženou hodnotu ryzího zlata má čs. koruna, a že tato nová koruna nahrazuje dosavadní měnovou jednotku v poměru 1:1. Tímto zákonem není tedy předepsáno, že by úmluvy stran se musely omeziti jen na československou korunu jako měnu a že by strany ve svých soukromoprávních ujednáních se nemohly sjednotiti na jiné měně nebo jiném základu svých peněžitých práv a závazků, čili zákon neomezil smluvní volnost stran, tím méně mohl pak zrušiti platnost již ujednaných a trvajících smluv. Nesouhlasí proto odvolací soud s právním názorem napadeného rozsudku, že ode dne platnosti zákona čís. 25/34 Sb. z. a n. dříve platné úmluvy se staly podle § 879 obč. zák. neplatnými. Mělo-li by tomu tak býti a tento zákon by měl podobný účinek, zřejmě dalekosáhlý, projevíti, byl by to zákonodárce určitě v zákoně samém jasně vyjádřil. Jde tu tedy v zásadě o dvoustrannou smlouvu, z níž pro obě strany vzešlo stejné právo a závazky. Pakli obě strany připoutaly touto smlouvou zápůjčku na měnu amerického dolaru, a to tak přesným způsobem, jak jej dlužní úpis vyjadřuje, musejí nésti důsledky tohoto svého jednání, projevující se ve změně nebo změnách kursu mezi americkým dolarem — a tu jest podotknouti k vývodům žalobkyně, že nejde v úpise o zlatý dolar — a čs. korunou. Tyto změny mohou býti jednou též straně ke škodě, jindy k prospěchu a opačně druhé straně, což ovšem nese s sebou ráz takové úmluvy. Nelze však proto prohlásiti podobné smlouvy za neplatné a nezávazné, případně za zaniklé. Přes tento svůj právní názor nemůže však odvolací soud rozhodnouti ihned ve věci samé. První soud vzhledem na svůj odchylný právní názor vyhověl plně

žalobě a uznal žalovanou povinnou, aby zaplatila celou zažalovanou pohledávku beze zřetele k propočítání podle doložky v dlužním listě. Vzhledem k právnímu názoru odvolacího soudu projevenému v tomto usnesení bude na prvním soudě, aby po pravomoci tohoto usnesení znovu jednal, a to v těchto směrech: Nemůže přihlížeti k tvrzení žalované, že v r. 1934 přeplatila na úrocích, zaplacených částkou 6.660 Kč 10 h, něco na úroky splatné dne 1. ledna 1935, nýbrž bude mu vypočítati, kolik činí úroky z částky 95.000 Kč splatné dne 1. ledna 1935, — protože nesplacení těchto úroků jest bezprostředním důvodem žaloby — tuto vypočtenou částku bude nutno přepočítati podle kursu 33·60 na dolary a pak zjistiti, kolik činí podle kursu platného dne 1. ledna 1935, ježž soud nezjistil vzhledem na své odchýlné hledisko. Podle vypočtené takto částky jest pak zkoumati, zaplatila-li žalovaná dne 1. ledna 1935 na úrocích tolik, kolik zaplatiti měla podle tohoto propočtu, a zdali jest dán důvod okamžité splatnosti celého kapitálu. I co do výše kapitálu pak bude nutno prováděti týž propočet jako co do úroků, totiž dlužnou částku kapitálu ke dni splatnosti, nastalé následkem nesplnění závazku úrokového, přepočítati podle kursu 33·60 na dolary a částku dolarů podle kursu ke dni splatnosti na částku, kterou dlužnice má platiti na kapitále, kterouž jest pak rozsudkem — předpokládajíc, že se kapitál stal skutečně splatným — žalobkyni přiznati.

Nejvyšší soud nevyhověl rekursu.

Důvody :

Pokud jde o dolarovou doložku, dlužno především přisvědčiti odvolacímu soudu, že čl. I, odst. 3 zákona ze dne 17. února 1934 čís. 25 Sb. z. a n. nebyly dotčeny valutové klausule smluvní, jako nebyly dotčeny ani obdobným zákonem ze dne 10. dubna 1919 č. 187 Sb. z. a n. v § 6, ani opatřením stálého výboru ze dne 7. listopadu 1929 čís. 166 Sb. z. a n., k němuž žalobkyně zvlášť poukazuje. V tomto opatření mluví se o kursu bankovek korunových, ukládá se ovšem Národní bance za povinnost udržovati onen kurs na úrovni podle tohoto opatření, čímž se připouští, že by jinak mohly nastati kursové difference. Nesejde na tom, že by snad prakticky valutové klausule pozbyly významu, kdyby se kurs bankovek opravdu na zákonné úrovni udržel. Po právní stránce nebyla však platnost soukromoprávních norem smluvních nijak dotčena, takové valutové doložky ani pro budoucnost nebyly zapověděny, ani se nestaly neplatnými podle § 879 o. z. o. a nadále zůstaly v platnosti jako *lex contractus specialis*. V souzeném případě měla klausule sloužiti k tomu, aby se podle ní vypočtlo na základě zvoleného kursu, kolik jednotek Kč má žalovaná platiti. Pro tento výpočet i nadále zůstala v platnosti relace kursovní podle doložky. Odvolací soud správně také vyložil, že tato smluvně určená základna výpočtu platila stejně pro obě strany a proti každé z nich. V tom směru je dolarová doložka jasná. Žalobkyně k ní svolila, protože pokládala dolar za platidlo stabilní hodnoty, kdežto Kč měla za labilní. Ovšem neuvedla vůbec důvodu pro svou nedůvěru v tuzemskou měnu a pro větší důvěru v dolar. I když snad přesvědčení o stabilitě dolaru bylo obecné, nebylo lze ani v době sjednání smlouvy — hledíc k světovým hospodářským poměrům — po-

kládati za vyloučeno, co pak skutečně nastalo, totiž pokles dolaru. I když šlo o událost nepředvídanou, nebyla to událost nepředvídatelná, tak jako nebylo opravdového důvodu k pochybnosti o události hodnoty Kč. Žalobkyně se chtěla zabezpečiti proti poklesu hodnoty tuzemské měnové jednotky; k dosažení toho mohla žalobkyně použití prostředku, který považovala za vhodný. Za souhlasu druhé strany užila k tomu dolarové doložky, což učinila na své nebezpečí. Mohlo tu jíti jenom o vnitřní přesvědčení žalobkynino, které však nemá právního účinku. Obě strany musily počítati s obojí možností, jestliže některá z nich — najmě žalobkyně — počítala s možností pouze jedinou, činila tak na vlastní nebezpečí. Nebyla nucena dáti přednost cizí měně, učinila-li však výši plnění žalované do budoucna závislou na kursu dolaru, musí nésti toho následky. Žalobkyni lze přisvědčiti v tom, že v zásadě může býti hodnoceno jako ukazovatel pravé vůle stran také to, jak si strany po smlouvě vedly. Právem hleděl k tomuto jednání odvolací soud, pokud šlo o dosah skutečnosti, že žalovaná zaplacení premii nevykazovala a že žalobkyně z toho splatnost půjčky nedovožovala, tu nešlo o nějaké otázky právnícké, nýbrž spíše o úvahy hospodářské. V otázce výkladu a dosahu valutové klausule však šlo o velice závažné pochybnosti také v otázkách právních, které se staly předmětem různých úvah, jak to uvádí sama žalobkyně, v nichž vyslovovány byly různé názory. Jestliže se za těch poměrů žalovaná v jednom určitém případě splátky rozhodla proto, že požadavky žalobkyniny uspokojila, nelze z toho za daných poměrů s hlediska § 863 o. z. o. vůbec nic usuzovati, když pro své jednání v tomto smyslu mohla žalovaná míti důvody docela jiné, než že by chtěla také v zásadě přistoupení na výklad žalobkynin. Tím méně lze v tom spatřovati nějaké uznání pro celou budoucnost. Žalobkyně vytýká mezi jiným, že prý se odvolací soud nezabýval její námitkou nepřípustnosti dolarové doložky s hlediska předpisů upravujících úrokovou míru. Míní pak, že prý by dolarová klausule dávala alespoň možnost, že by věřitel na základě ní mohl žádati na úrocích více, než kolik by směl ve smyslu oněch zákonů žádati podle nominální hodnoty. Netřeba zde však řešiti tyto otázky z čistě teoretických předpokladů, tedy jenom teoreticky a podle možností, když v souzeném případě žalobkyně sama zastává stanovisko, že nežádá více, než kolik smí požadovati podle oněch úrokových zákonů, a když je v konkrétním případě zřejmé, že na tom nemůže měniti nic ani stanovisko žalované strany, která právě také co do úroků dovozuje jejich požadované snížení oné dolarové klausule.

Čís. 15639.

I. S a m o s t a t n é r o z h o d o v a n i e o t o m, č i u r č i t í s ú k r o m n í z a m e s t n a n c i p o d l i e h a j ú p e n z i j n é m u p o i s t e n i u, p a t r í p o d ľ a § 133 z á k. č. 26/1929 S b. z. a n. v ý l u č n e ú r a d o m s p r á v n ý m. *)

*) Pokiaľ tu ešte niet záväzného rozhodnutia správneho úradu — rieši súd v spore zamestnanca proti zamestnávateľovi o náhradu škody, pretože ho neprihlásil k penzijnému poisteniu, p r e j u d i c i á l n e o t á z k u, či zamestnanec podliehal penzijnej povinnosti alebo nie (Sb. n. s. č. 14631).